

1. O BEZHĽAVÉM KAPUCÍNOVI

Nejvýznamnějším chrudimským strašidlem a zjevením, dnes bychom řekli, že mezi nimi chrudimskou jedničkou, je bezesporu bezhlavý kapucín. Byl to bratr laik v roce 1656 založeného zdejšího kapucínského kláštera, který při vstupu do řádu přijal klášterní jméno Fortunát, což po latinsky znamená štěstím obdařený. Jak ukázal jeho další osud, jméno si příliš šťastně nevybral. Se složením řeholních slibů pravděpodobně neodložil všechny touhy a přání světského života, a tak se stalo, že se seznámil s paní Voršilou, manželkou zámožného řezníka Petra Myslivečka, bytem kdesi v dnešní Střelecké ulici. Když se jednou pan řeznický mistr vracel domů, zahlédl oknem ze zápraží, že nešťastný Fortunát klečí před sedící paní Voršilou a pravděpodobně jí vyznává city svého srdce. Řezník byl prudké povahy, a poněvadž v jeho domě nebylo pro širočinu daleko, vpadl s ní do místnosti a jedním rázem a rozmachem usekl kapucínovi hlavu. Zatímco poděšené paní Voršile se podařilo zachránit se útekem, její manžel, již značně zchladlý, zabalil useknutou hlavu do kusu látky a hodil ji do nedaleké řeky. Bezhlavou mrtvolu pak odnesl na blízké „kapucínské“ valy a šel se udat. Jaký byl jeho konec, říci nedoveme, zato víme, že kapucín bez hlavy, pohřbený v klášterní kryptě, nenalezl ani po smrti pokoje a občas se na valech zjevoval, když klášteru nebo celému řádu hrozilo nějaké neštěstí nebo pohroma. Kráčival prý vzpřímen, s kapucí zdviženou, s krvavým okrajem zohaveného krku – bez hlavy.

Tak prý se zjevil roku 1698, načež druhý den klášterní zřízenec spadl do studny, kde se utopil, roku 1746, kdy se zjevil samotnému řediteli městských úřadů, syndiku Josefu Melhardovi, načež vypukl hned další den v klášteře požár a naposledy – na den přesně – zjevil se v sobotu dne 14. května 1827 na valích sekretáři Horreusovi, načež hned druhý den, v neděli večer, se propadlo kletutí klášterního refektáře, bohužel i s přítomnými tam hosty. Ti se tak dostali rychle do klášterního sklepa, odnesli toto dobrodružství však toliko úlekem a několika odřeninami. Zaráží toliko, že si zjevení vybíralo pro svůj výstup osoby ctihodné, a to při jejich odchodu z hostince Na trávníčku, jistě po příslušné pivní posile.

Zdroj: Charvát, Jiří: Stará Chrudim. 1991. Okresní muzeum Chrudim.

2. DUCH ZRÁDCE MILOTY

Na místě barokního sloupu Proměnění Páně prý strašival duch měšťana Miloty.

Příběh začíná po ovládnutí města husity v čele s Janem Žižkou v dubnu roku 1421. Milota po této události prozradil úkryt řeholníků z místního dominikánského konventu (nepřesně označovaného jako klášter). Konvent s kostelem byl situován u severní části městských hradeb, v místě dnešního soudu. Konvent byl zničen husitskými vojsky (a zřejmě i chrudimskými měšťany) 28. dubna 1421.

Osm dominikánů pak bylo zatlučeno do smolných sudů a na místě sousoší upáleno. Rod zrádce Miloty byl podle pověsti řeholníky proklet až do devátého pokolení a Milota sám musel do smrti hořekovat a kvílet ve středu náměstí, kde se poprava odbývala. Dnes však je již svého prokletí dávno zbaven.

3. „S LATÍ NA NÍ“

Místo nynějšího nádherného zámku stávala tu druhdy prostá, dřevěná tvrz, kterou ve XIII. věku vystavěl František ze Slatiňan. Dělníci, kteří původní tuto tvrz stavěli, bývali vyrušování četnými návštěvami nemilých hostů z rozsáhlých lesů okolních, dravou zvěří. Nejednoho

kance dělníci ti pouhými holemi ubili, nejednoho medvěda majitel vsi a tvrze František oštěpem svým skolil, než přes to dravých šelem úplně zbaviti se nemohl.

Jedenkrátě obcházel úplně beze zbraně staveniště a zašel poněkud dále k lesu. Tu vyřítla se na něho z houští divoká svině. Překvapen dal se na útěk. Náhodou klopýtl přes kořen, upadl a svině sápala se na něho. Přepadený bránil se pouhým rukama a volal, co mu hrdlo stačilo na pracující dělníky: „Pojďte s latí na ni“. S latí na ni! Dělníci zaslechnuvše volání to, přiběhli sem a svými latěmi a tyčemi svini ubili a tak pána svého z nemilého postavení vyprostili.

František se na památku svého zachránění nazval ves a tvrz nově založenou Slatiňany a sám od té doby ze Slatiňan se psával. Tak zní pověst.

4. O KNĚŽNĚ AUERSPERGOVÉ

U parku slatiňanského na návrší se nachází místo s hledaným symbolem, který má vysokou hodnotu uměleckou i starožitnickou. Dala ho postavit kněžna Gabriela z Auerspergů, rozená kněžna z Lobkovic roku 1854.

K tomuto místu se pojí pověst o zachránění kněžny Auerspergové za selského pozdvižení v XVIII. věku. Sem prý s jinými obyvateli zámku se uchýlila a tu octla se samojediná prostřed již již na ni se sárajícího lidu.

V nejtrapnějším pro ni okamžiku vystoupil prý ze zástupu stařík, který promluvil k lidu, že kněžna nezasluhuje, aby jí ublíženo bylo, neboť sama prý ujímala se poddaného lidu a jinak mu mnoho dobrodiní prokázala.

Domluva ta neminula se účinku a kněžně nejen že nic zlého se nestalo, ale dán jí byl i bezpečný průvod, který ji nazpět do zámku doprovodil.

5. MOHYLY NA OPPIDU V HRADIŠTI

Nedaleko Nasavrku, v Hradišti u Českých Lhotic, je místo, kde kdysi stávalo keltské sídliště. Dnes tu uvidíte louky a pole. Rozeznáte pouze valy, které chránily tehdejší oppidum před nepřáteli. Kdybychom mohli navštívit tenhle kousek země nad údolím řeky Chrudimky v prvním století před naším letopočtem, museli bychom nejdřív pod dohledem stráží projít mohutnou vstupní branou. Dlážděná cesta by nás vedla mezi domky zdejších řemeslníků, obchodníků a obyvatel oppida, na tržiště, kde bylo možné koupit hrnce z pálené hlíny, barevné látky z vlny a lnu, železné nože a sekery, bronzové šperky, skleněné a švartnové náramky. Po cestě mezi domky, zahradami, políčky a pastvinami bychom došli až na nejvyšší místo oppida - akropoli, kde žil vládce se svojí družinou a kde v kruhu vytvořeném šesti studnami možná druid prováděl své obřady. Na dohled od akropole stály čtyři mohyly z kamení. Tehdejší obyvatelé věděli, že to jsou hroby a že tu stály ještě dávno předtím, než sem Keltové přišli. Nejspíš si vyprávěli pověst o těch mohylách – o prohraném boji a statečných bojovnících, kteří zde našli smrt. Pak přešla staletí. Keltové odešli, na jejich místo přišli Germáni a posléze Slované. Nit příběhů a pověstí předávaných z generace na generaci se přetrhla. Pověst se ztratila. I mohyly, pamětníci dávných časů, zmizely v nenávratnu. Zbylo jen nákončí bronzového meče, které vydala největší z mohyl.

O keltském osídlení se dozvíte víc v expozici Po stopách Keltů v nasavrckém zámku a také na informačních tabulích k naučné Keltské stezce Železnými horami, která vede z Nasavrku údolím Chrudimky přes bývalé oppidum a rozhlednu Bojička u Českých Lhotic zase zpátky do Nasavrku.

6. O BÍLÉM KONI

V obci Lipka u Horního Bradla se nachází opuštěný renesanční zámek, bývalá mohutná gotická tvrz, patřící kdysi významnému českému rodu. Název Lipka je připomínkou množství lip, jež v okolí tvrze rostly. Jednu z těch původních můžete vidět ještě dnes – stojí nedaleko zámku u hrobky zdejšího šlechtického rodu a je stará nejmíň 650 let. Starousedlíci říkají tomuto místu u Kostelíka. Podle pověsti zde měl stát kostel. Dělníci navozili stavební materiál a začali stavět. Ale co ve dne postavili, do rána zmizelo. To se opakovalo každou noc. Ponocný s drábem dostali za úkol staveniště hlídat a zloděje vypátrat. Ponocný se vyzbrojil sukovicí, dráb si vzal halapartnu a čekali. Dlouho se nic nedělo. Najednou, úderem půlnoci, se strhla bouřka a od lesa, kterému se dodnes říká Škarydka, přijížděl krásný bílý kůň s povozem. Dráb s ponocným se na všechno dívali jen zdálky – neodvážili se přiblížit. Viděli, jak kůň s plným vozem zanedlouho odjížděl zpátky k lesu. Bílý kůň převozil materiál z Lipky na kopec nad nedalekou vesničkou Zubří. Cihly, písek i kámen tam ležely mnoho let na hromadě. Nikdo nechtěl převážet vše zpátky na Lipku. A tak bylo rozhodnuto postavit ze stavebního materiálu na Zubří kapli. Stojí na malebném místě, na kopečku nad Zubřím, odkud je krásný rozhled do okolí.

Na Lipce, v místě, kde měl být kostel vystavěn, naleznete rodinnou hrobku zdejšího šlechtického rodu, který Lipku vlastnil od roku 1557 do roku 1715.

Chcete-li si udělat zajímavý výlet v okolí, zamiřte do přírodní rezervace bukojedlového pralesa Polom u Horního Bradla.

Zdroj: Publikace Lipka vydaná k 700. výročí první písemné zmínky o Lipce, vydal OÚ Horní Bradlo, sepsal a nafotil Ludvík Plašil

7. O HRNČÍŘI JAKUBOVI

Před mnoha a mnoha lety žil v Hlinsku v jedné roubené chaloupce na Betlémě hrnčíř, který se jmenoval Matěj Drtina. Jak to v té době již bývalo zvykem tak i on měl početnou rodinu se spoustou dětí. Nejstarším potomkem byl syn jménem Jakub.

Už od dětství se malý Jakub pohyboval v otcově dílně a pomáhal mu při výrobě nejrůznějších hrnků, hrníčků, talířků, džbánek a dalších potřebných věcí. Přestože byla zlá doba, tak se jim nedařilo špatně. Otec na Jakobovi pozoroval, že má velmi šikovné ruce a mohl by být jednou zdatným hrnčířem. Proto se mu také snažil předat všechny svoje zkušenosti a cenné rady a tajně doufal, že by jednou on mohl být jeho nástupcem. Roky plynuly a z malého Jakoubka vyrostl mladý muž.

Řemeslo mu šlo náramně. Pod jeho rukama vznikaly na hrnčířském kruhu ty nejkrásnější výtvořky a široko daleko se nenašel hrnčíř, který by se mu vyrovnal. V Jakobovi ale čím dál tím víc rostla touha vydat se do světa a zkusit v něm štěstí. Tak se stalo, že jednoho dne odešel. Ze začátku se Jakub potloukal po světě, chodil od vesnice k vesnici, od města k městu a vydělával si na živobytí. Nebylo to však lehké, jak si zprvu představoval, ale naštěstí se mohl spolehnout na své hrnčířské umění. Všude kam přišel udivoval lidi krásou a fantazií svých výrobků.

A tak netrvalo dlouho a mezi lidmi se začalo povídat o jeho umění a talentu. Brzy se o tom dozvěděli i velmi zámožní páni, kteří měli zájem o jeho služby. Jakobovi se od té doby začalo dařit. Zařídil si svoji vlastní dílnu a vyráběl překrásné výrobky, které si u něj na zakázku nechávali vyrobit zbohatlíci. Jakub však nikdy nezapomněl z jakých poměrů pochází, zůstával

skromný a nikdy nezanevřel na chudší obyvatele a i pro ně dělal své výrobky. Čas utíkal a Jakobovi se začalo stýskat po domově a rodině, proto se rozhodl vrátit. Svoji dílnu prodal a s vydělanými penězi se vracel domů do svého rodného Hlinska.

Po dlouhých sedmi letech se začátkem podzimu Jakob vrátil domů. Shledání se svojí rodinou bylo obrovské. Za vydělané peníze zabezpečil svoje rodiče a v neposední řadě pomohl svým bratrům a sestrám. Založil si v Hlinsku novou dílnu a znovu jako za starých časů v ní pracoval se svým otcem. Postupem času se však v ostatních lidech začala probouzet závist. Jakobovi záviděli jeho peníze a také jak se mu daří. Snažili se ho o peníze všelijak připravit a různými způsoby z něj peníze vymámit. Jakob byl z toho velmi zklamaný a nemohl pochopit, proč to lidé dělají. Bylo mu z toho smutno.

Myslel si, že když se peněz zbaví, že tím zmizí i ta lidská závist. Jednoho dne proto vyrobil veliký hrnc a dal do něho všechny své naspořené peníze. Večer ho šel zakopat na neznámé místo. Druhý den ráno se už domů však nevrátil a nikdo ho v Hlinsku už nikdy neviděl. Nikdo neví, co se s Jakobem stalo a co se stalo s jeho hrncem s penězi. Jedni říkají, že se rozhodl z Hlinska odejít a peníze si vzal s sebou, druzí jsou zase přesvědčeni, že ten hrnc někde v Hlinsku na neznámém místě zakopal a pak zmizel neznámo kam.

Pravdu se už asi nikdy nedozvíme. Ať je to tak či tak, zůstala tady po něm tato pověst se zakopaným hrncem plným peněz. A co si myslíte vy? Rozhodně se však běžte projít do Betléma, prohlédnout si roubené chaloupky, kde dříve bydleli řemeslníci, jako byl Jakob Drtina a jeho rodina nebo se běžte projít po městě. Při procházce třeba narazíte na místo, kde by mohl být zakopán ten hrnčířský poklad. Záleží na Vás, jak se rozhodnete.

Text: vlastní tvorba

8. LISTINA VE VĚŽI HLINECKÉHO KOSTELA

1. června 1885 se rozpoutala nad Hlinskem strašlivá bouře, při které řádily kroupy velikosti slepičích vajec. Kromě jiných vážných škod způsobila bouře i naklonění kříže na věži kostela Narození Panny Marie, takže hrozil každou chvíli zřícením. Při opravě věže byl klempířským mistrem Tábořským sňat poškozený kříž který byl znovu vztyčen 17. července. Při té příležitosti byla prohlédnuta i kostelní bāň, ve které byl nalezen pamětní spis, jehož text je zde doslovně uváděn: In perpetuum memoriam!

V roce 1833 po Kristovu narození za slavného panování nejmilostivějšího našeho zeměpána Františka I., císaře rakouského a krále českého, byl v municipálním městě Hlinsku v chrudimském kraji kostel Narození Panny Marie vnitř i zevnitř opraven. V den pak 19. srpna téhož roku i slavnostně železný kříž na nově zřízenou věžní kupoli klempířským mistrem Matyášem Skalou z Německého Brodu postaven.

Hlinsko jest municipální město, stojící pod ochranou rychemburského panství. Nynější jeho majetník jest Karel Alex v království bavorském v Řeznu sídlící kníže Thum Taxis. Bylo až do roku 1821 poddaným městem, obdrželo však v měsíci srpnu 1821 svoji vlastní juris dicit pod majetníkem panství panem Filipem Kinským. Výše zmíněný kostel jest pouze jediný v tomto městě a jest pod patronátem časového majetníka rychemburského panství.

Farářem toho času je vysoce důstojný pan P. Jan Rank, 80 roků starý, v Hlinském od roku 1783, však již roku 1790 správu svých oveček zanechaje, je živ v Praze, přečkav tu 7 administratorů. Administraci této fary nyní vede vysoce důstojný pan P. Frant. Zvěřina a kaplan P. Jos. Neumann.

Od té doby, co Hlinsko vlastní soudnictví obdrželo, jest zde nově zorganizovaný magistrát, sestávající se z purkmistra, jednoho zkušného, dvou nezkušných radních a tři

representantů. První pukrmistr nově zorganizovaného magistrátu byl Matěj Rybička, Jan Voldán, pak Jos. Kučera. První zkoušený radní byl Augustin Suchánek, pak Ferdinand Mikovec, Jan Fina a Ant. Ehrling.

Nyní je purkmistrem Václav Krupař, zkoušeným radním Jos. Dreyer, nezkoušeným Frant. Kocáb a Karel Moučka.

Hlinsko čítá 3400 duší, domků 517 čísel. Hlavní zaměstnání Hlineckých je tkalcovství, plátenictví, obchod s dobyt看em a hrnčírským zbožím. Magistrát je patronem farní školy o třech třídách. První školní učitel není ještě potvrzen, druhým je Jan Kalous, provisorem Teplý. Znamenití měšťané byli Viktorin Žádný, spolu lékař a školní dohlížitel, Jos. Kučera, tabáčník, Dřevíkovský, Pražen, Moravec, Svik, kupci, Martin Tůma, dobrodinec chrámu Páně, Jan Sládek, ozdobitelé, Voldánové a Rybičkové. Vlastenečtí synové jsou P. Tlustý, lokalista v Modletíně, P. Jan Moučka, administrator v Potěhách, P. J. Tichý, Regm. P. v Polsku, dva bratři P. Voldánové, P. Uchytíl a P. Krupař, kaplanové.

Studující: K. Moučka, med., Pecháček, boh., Prokop, piarista. Tato slavnost se dělala pod biskupem Karlem Hanlem, vikářem K. Křepinským, den před primicí P. M. Rybičky.

V předešlém roce zužila v Čechách epidemická rána čili cholera morbus, také černá smrt zvaná. V Hlinsku vyhledala si od 15. března až do 8. července mnoho obětí. Roznemohloť se na ten mor v kolatuře 421, zemřelo 115 lidí.

V oběhu byly stříbrné groše, zvláště mnoho saských tolarů po dvou zlatých, dvacetníky, tři do jednoho zlatého, pak desetníky, pětníky a groše. Dvacet těchto zlatých činilo jednu čistou marku ve stříbře. Kromě toho jsou výměnné lístky, stříbro zastupující, a měděné mince po 6ti, 3 a 1 krejcaru, potom drobná stříbrná mince, měděné krejcarey po 2 a ½ krejcarech.

Kurs nebo cena výměnných lístků, také vídeňskou měnou nazývaných, činí 250, tedy obdrží se za 100 zl. ve stříbře 250 zl. ve výměnných lístcích.

Nynější ceny nejnntnějších potravin jsou: Libra masa z vola 15 krejc. víd. měny. Libra masa z krávy 12 krejc. víd. měny. Máz piva 10 krejc. v. m. Dolnorakouský korec žita 6 zl. r. m., ječmene 4 zl. r. m., pšenice 8 zl. r. m. Sáh dříví měkkého 5 zl. r. m. a tvrdého 7 zl. r. m.

Zdroj: Pověsti a příběhy z východních Čech, Jan a Tomáš Linhartovi, Vydalo: AGAVE, Český Těšín 2002

9. MARKOVA SKÁLA

V dávné době chránil zdejší lesy hajný Marek, který měl své obydlí v Seči. V té době byl pánem zdejší František Couriers, který zde po roce 1628 často pobýval a hostil četné družiny. Rád jezdil k lesům v okolí Ohebu, kde hajný choval četná stáda vysoké zvěře. Zvěř byla lovena nejen za dne, ale i v noci. Často pak bylo pod skalní stěnou nalézáno mnoho zabitých srnců od toho, jak zvěř vyplašena byla a se skály padala.

Marek, vida co se děje, počal při lovech na skále hlídat a zvěř odhánět. Na podzim byly připraveny velké lovy a do lesů vypuštěna zvěř z okolních obor. V noci před honem hajný pečlivě hlídal na skále. Celou noc byl klid. Když končil a sestupoval se skály, zarachotily rány z pušek a ke skále se hnalo mnoho kusů srnců a jelenů, přímo ke sráznému místu a vrhalo se do propasti.

Hajný z žalosti nad tím skočil z vrcholu také a zůstal s roztříštěnými údy na balvanech pod skalou mrtev ležet.

Tak praví pověst. Zda je pravdivá či nikoliv, to nevíme, je však jisté, že z Markovy skály by pád asi nikdo nepřežil.

10. O HRADU OHEB

Podle Václava Hájka z Libočan se počátek hradu váže k roku 811, kdy byl založen Bojákem, synem Slovochuovým. Při stavbě se Bojákovi zavázali jeho sousedé pomáhat čeledí i chlebem, i proti Moravanům kdyby bylo potřeba, a on sám jim tento slib také dal.

Někteří historikové tvrdí, že byl již v roce 1100 Oheb v držení českých knížat, kteří jej trvale neobývali, ale nechávali hrad ve správě kastelána.

Roku 1170 odcestoval král Vladislav ke dvoru císaře Bedřicha Barbarossy do Norimberku. V jeho nepřítomnosti napadl jeho druhorozený syn Svatopluk králova miláčka Vojslava. S mečem v ruce jej pronásledoval do komnat královny Judity, kde se Vojslav podle tehdejšího zákona chtěl domoci práva azylu. Svatopluk však vtrhl dovnitř, nešťastníka proklál a královnu zranil. Poté uprchl na hrad Oheb.

Král se po návratu do vlasti dozvěděl o tomto hanebném činu a vydal se s vojskem Svatopluka potrestat. Oblehli Oheb, ale Svatopluk proklouzl a utekl z vlasti na dvůr svého švagra Štěpána III. do Uher. Do Čech se už nikdy nevrátil.

11. O KRUTÉ MILADĚ

Statečný pán hradu Lichnice netrpělivě očekával narození svého syna, který by se měl stát dědicem jeho bohatství a proslavit rod dalšími slavnými činy. Těšil se však marně. Místo chlapce se narodila dcera, kterou otec přivítal zamračenou tváří.

Léta plynula a krásná Milada nahradila otcí záhy syna. Byla statnější než ostatní děvčata a vyhledávala spíše chlapecké zábavy. Otec ji naučil jezdit na koni a zacházet se zbraněmi. Provázela ho na každém lovu a pronásledovala zvěř s odvahou, která udivovala. Byla tak silná, že dovedla zkrotit i splašené koně.

Otec se radoval, že je statečná, přitom však zapomínal, že její srdce tvrdne, že se Milada stává bezcitnou.

A pak se stalo, co nikdo nečekal. Jednou za bouřlivé noci vracel se rytíř z Čáslavi. Dojel šťastně na návrší, tam však burácení hromu jeho koně tak vyděsilo, že se náhle vzepjal a uháněl k Lovětínské rokli. Marně se rytíř snažil zachránit. Jediný skok a zřítíl se i s koněm do temné hlubiny.

Krásná Milada osiřela a stala se hradní paní. Nad otcovou mrtvolou vzplála nenávistí k zákeřným skalám a pevně se rozhodla, že si zamiluje jen toho muže, který bude vzdorovat všem jejich nástrahám.

Brzy se sjížděli ze všech stran rytíři, aby získali sličnou a bohatou nevěstu, ale Milada byla lhostejná ke všem jejich nabídkám, Dala rozhlásit po celém kraji, že si vezme za manžela jen toho rytíře, který vyjede v plné zbroji na osudný sráz nad Lovětínskou rokli a tam se s koněm třikrát otočí.

Po této zprávě přijížděli mnozí rytíři, aby si prohlédli ono místo, které mělo rozhodnou o jejich osudu, a vraceli se zklamaně ke svým domovům. Jiní spoléhali na svou jezdeckou dovednost a vjeli odvážně po úzkém hřebenu na nebezpečný vrcholek zrádné skály. Jenže ta byla hladká a tvrdá, takže se na ní nezachytily ani nejostřejší podkovy.

Bezcitná Milada tak posílala rytíře na jistou smrt, jako by jí nezáleželo na životech mladých lidí.

Rytíř za rytířem padal do temné hlubiny a Milada se o jejich mrtvolu nestarala. Jediný rytíř Jetřich se pádem do kamenité rokle nezabil. Kovář, který žil u rybníka, našel náhodou

těžce zraněného v hustém smrčí. S matkou a dcerou odnesli nebohého rytíře do kovárny, kde ho pozorně prohlédli a ošetřili. Rytíře se jim podařilo zachránit.

Zpráva o tvrdém srdci krásné Milady se rozletěla široko daleko a s ní i pověst o tom, že dívka osudný kámen očarovala, že tak záměrně ničí všechny nápadníky. Od té doby se rytíři hradu vyhýbali. Už jenom zřídka se přihlásil další odvážlivec a pyšná Milada málokdy sledovala z okna arkýře hradní věže jeho zoufalý pokus.

Teprve po delší době se objevil před hradní bránou sličný rytíř s kuší a s toulcem ostrých šípů. Milada rozkázala, aby ho vpustili do hradu, a pohlédla zkoumavě na jeho štít, kde chyběl erb. Rytíř vypravoval Miladě o dalekých krajích, které procestoval, hrál jí na loutnu a zpíval dlouho do noci teskné písně.

Milada se nemohla dočkat rána. Stala se z ní přes noc neuvěřitelná změna. Poprvé v životě se vyděla, když pomyslela, že její krásný společník může zakrátko ležet v propasti. Nemohla však odvolat svou krutou podmínku.

Přála si, aby se neznámému rytíři úkol podařil, neboť se chtěla stát jeho ženou.

Jakmile vyšlo slunce, chystal se rytíř k těžké zkoušce. Osedlal koně, prohlédl pozorně jeho podkovy a cosi do nich obratně vložil. Potom si pověsil na rámě kuši, k pásu toulec se šípy, vyšvihl se do sedla a vyjel z brány.

Služebnictvo spěchalo na hradby, aby odtud sledovalo statečného jezdce, Milada stála ve věžním arkýři a nemohla se nasytit pohledu na zmužilého rytíře.

Hle, už vjel po strmé stezce na skalní útes a začal se s koněm otáčet, Jednou, dvakrát, třikrát.....

Milada zapoměla dýchat. Srdce se jí sevřelo úzkostí, tvář smrtelně zbledla, oči hleděly jako v horečce.

A vtom už rytíř vítězně zavýskl a rozjel se sebevědomě proti hradu, v jehož arkýři stála Milada.

Jásot zaplavil celý hrad. Rytíř zastavil koně pod Miladiným arkýřem, a když mu dívka nadšeně zamávala, zvolal silným hlasem: „Splnil jsem svůj úkol. Přemohl jsem zákeřné skály i tvou lest. Vím, že jsi dala kámen uhladit a bezcitně posílala na smrt desítky mladých mužů. Démanty, které jsem vložil do podkov svému koni, mi umožnily stát se jejich mstitelem. Zde máš odplatu za svou ukrutnost!“

Vytrhl z toulce šíp, napjal kuši a vystřelil. Než se Milada vzpamatovala, projel jí srdcem ostrý šíp. Na hradě nastal zmatek, nikdo nevěděl, co má dělat. Když se čeleď konečně dostala do arkýře, byla už jejich paní mrtvá. A rytíř mezitím zmizel, jako by se pod ním slehla země.

12. ZAZDĚNÁ PANÍ

Ze všech pánů, kteří vládli na krásném hradě Lichnici, byl snad nejhorší Mikuláš Trčka z Lípy, který hrad koupil od krále Vladislava. Za něho poddaní hodně zkusili. Každé sebemenší provinění trestal bitím, vězením nebo i hladomornou.

Mikuláš Trčka z Lípy byl neobyčejně prehlivý a ve zlosti se dopouštěl mnoha ukrutností. Nikdo si před ním nebyl jistý. Ani Kateřina z Kostí, jeho manželka, paní velice jemná a ušlechtilá. Zpočátku byl k ní vlídný a pozorný jako pravý rytíř, takže si Kateřina nemohla na nic stěžovat. Když však jejich manželství zůstávalo bez žádoucího dědice, ochladl pan Mikuláš ve své lásce, zanedbával manželku a hledal zábavu a rozptýlení jinde.

Brzy vznikla mezi manželý propast, která se vinou pana Mikuláše stále prohlubovala. Majitel hradu svou manželku již nenáviděl a ani se tím nijak netajil. Ubohá paní velice trpěla. Celé dny sedávala nečinně u okna nebo stála mlčky na cimbuří hradu a pohlížela

teskně do dáli. Zdálo se, že nemůže pochopit, proč u chudých lidí pod hradem sídlí láska a spokojenost, zatímco ona, paní tolika zboží, smí jenom snít o lidském štěstí.

Paní Kateřina přilnula k vykořisťovanému lidu a mnohé rány, které mu její bezohledný manžel uštědřil, svou štedrou rukou laskavostí mírnila. Lid ji za to zbožňoval, a jejího manžela nenáviděl a proklínal.

Hodně od něho také zkoušeli dědiníci, majitelé menších statků, kteří byli osobně svobodní. Hnětlo ho, že jeho, pána, rytíře bohatstvím tolik pozeňnaného, nazývali svým sousem. Chudáci, chtěli se mu rovnat – a přitom považovali poddaný lid za své bratry! Mstil se jim za to, kde jen mohl, přemýšlel, jak by jim ublížil. Mikulášova čeleď zapalovala z pánova rozkazu obydlí dědiníků, plenila jim úrodu, lovila zvěř – a dědiníci se nemohli dovolat nikde spravedlnosti. Byly to pro ně těžké doby.

A jako byl rozdvojen pan Mikuláš s paní Kateřinou, tak nebyla jedné mysli ani čeleď. Našli se chytráci, kteří se chtěli zalíbit svému pánovi, a proto ve všem hověli jeho vášním. Plnili horlivě jeho ukvapené rozkazy, a někdy dokonce vypovídali poslušnost jeho manželce. Málo bylo těch, na které se paní Kateřina mohla spolehnout.

Velmi jí byl oddán panoš Epík a panna Václava. Tito mladí lidé se milovali a přitom zbožňovali svou velitelku, která jim byla ve všem vzorem. Dělalí jí pomyšlení, snažili se jí zpříjemnit těžký život.

Po velké mrzutosti s poddanými vyjel si jednou pan Mikuláš na návštěvu; chtěl se osvěžit cestováním. Když se přiblížil čas jeho návratu, vzkázal své choti po rytíři Vilému Šanovcovi, že odjíždí s králem do Uher, aby Šanovcovi zatím, nežli se on, Mikuláš, vrátí, poskytla na hradě útulek a podle potřeby používala i jeho služeb.

Mladý Šanovec, dobrodruh světem protřelý, zamiloval se na první pohled do milé ctnostné paní Katruše. Často ji vyhledával, prokazoval jí neustále drobné pozornosti, obveseloval ji vyprávěním rozmarných příhod a doprovázel ji na každodenní vyjíždě. Byl samý úsměv a samá ochota, tvářil se jako nejoddanější sluha, takže mu nešťastná paní zakrátko úplně důvěřovala. Brzy se dověděl všechno o jejím smutném životě na hradě Lichnici a podle toho kul své plány.

Když se pan Mikuláš dlouho nevracel, zvykla si paní Katruše na rytířovu přítomnost, neboť život na hradě plynul, v jeho společnosti mnohem příjemněji. A rytíř Šanovec se horlivě staral, aby získal Kateřininu přízeň.

Konečně se pan Mikuláš vrátil z daleké cesty! Sledoval pozorně všechny změny, které se udály v době jeho nepřítomnosti, a zakrátko podezíral svou manželku z nevěry. Rytíře Viléma předstíranou laskavostí tak uklidnil, že ten vyzval dokonce paní Katruši ke schůzce do osamělé lesní chatrče. Paní Kateřina jeho naléhavé prosbě vyhověla, aby rytíře ujistila, že zůstane i nadále věrná svému manželovi. Pan Mikuláš se však náhodou dověděl o této schůzce, vnikl do chatrče, dal Šanovce spoutat a uvrhnout do temnice. Svou manželku po návratu do hradu nazval před četnými hosty, kteří velebili její ctnosti a přirozenou líbeznost, ženštinou bez mravů a studu a velice jí tím urazil. Pohaněná paní Katruše uprchla do malé světničky nad příkrou skálou. Nebyla to vlastně ani světnička, nýbrž jen rozsáhlejší výstupek v rohu dvou zdí, který měl pouze jediné okno.

Pan Mikuláš čekal, že paní bude prosit o milost, byl si tím skoro jistý, ale Katruše se ani neukázala. I rozhněval se na svou „nehodnou“ manželku a dal ji v této světničce zazdít. Nic nepomáhaly prosby ani pláč služebnictva, nic nepomáhalo rozumné domlouvání. Rytíř vykonal, co si usmyslel. Lichnická paní byla zaživa zazděna. Nevolovala však o pomoc, neprosila, nenařikala, nedala nijak najevo hrůzu z toho, co ji očekává.

Poté dal rozzuřený pan Mikuláš popravít mečem Viléma Šanovce. Teprve od kata se dověděl, že to byl jeho syn, narozený mimo manželství.

Epík a Václava byli propuštěni ze služby, neboť neměli na hradě komu sloužit.

Uplynulo několik let.

Zjara roku 1516 objevil se v mladoboleslavských ulicích asi sedmdesátiletý vyhublý a sešlý stařec. Nebyl to nikdo jiný nežli Mikuláš Trčka, pán na Lichnici, který přijel do Boleslavi, aby tam nabyl ztraceného zdraví. Tentokrát ho doprovázel jenom jediný sluha. Rytíř toužil po samotě, lidé mu byli protivní, stranil se jich.

Jednou, když ho sluha doprovázel na procházce, octli se zčistajasna v údolí, jež bylo obklopeno lesem. V něm se na ně usmívala přívětivá dědinka. Rytíř zašel na hřbitůvek a usedl na rov pod hustým keřem. Byl velmi unavený. Posvátný klid na něho zapůsobil. Mikuláš Trčka začal přemýšlet o svém dosavadním životě. Jeho oběti před ním vystupovaly jako přízrak. Bylo jich víc než dost. Rytíř se zachvěl hrůzou. Jak se tak díval vyřeštěnýma očima po okolních hrobech, pojednou před sebou uviděl jakousi ženu. Byla mu povědomá. Pohlédl na ni pozorněji – a div nevykřikl úžasem. Zdálo se mu, že vidí svou bývalou manželku Kateřinu. Postava, vlasy, čelo i nos – ano, byla to ona!

Staříčkový rytíř pozbyl vědomí. Tak ho tu našel vylekaný sluha. Měl co dělat, aby ho vzkřísil, posadil na koně a odvezl domů. Stařec byl jako zlomený. Snad cítil, že jeho života ja namále.

V hostinci ho poté navštívil Epík s Václavou, kteří byli už dávno šťastnými manžely, a oba ho pečlivě ošetřovali.

Když rytíř Mikuláš cítil, že zemře, zavolal k sobě své bývalé služebníky a řekl jim: „Víte, že si pro mne přišla moje nebožka manželka?“ manželé na sebe udiveně pohlédli, rytíř však pokračoval: „Ano, byla to ona, viděl jsem ji před sebou, tak jako vidím vás. Nevymlouvejte mi to, prosím vás, neříkejte, že to byl přelud! Ach, co jsem to udělal! Jenom vy víte, jak jsem jí ublížil.“ Mikuláš trčka nemohl pohnutím mluvit. Z každého jeho slova bylo patrné, jak lituje svého krutého činu.

Příštího dne se Václava vypravila se sluhou k paní Katruši, aby ji přivedla k manželovu smrtelnému loži. Byla to skutečně ona. Dlouho se zdráhala vyhovět Václavině žádosti, ale nakonec se přece odhodlala.

Přistoupila tichounce k lůžku, kde ležel její manžel, a chvíli se na něho mlčky dívala. Věděl již o všem. Vztyčil hlavu, otevřel zapadlé oči – paní Katruše klesla u jeho lože na kolena. . .Usedavé štkání zaplnilo celou světnici. Náhle pan Mikuláš uchopil manželčinu ruku, přitiskl ji na svá ústa – a ztichl navždy.

Paní Katruše se na Lichnici už nevrátila. Ponechala hrad Johaně z Březovic a sama zůstala v tiché dědině, aby ošetřovala hrob svého manžela a dále konala dobro.

Z vězení jí pomohl panoš Epík, který ji s Václavou na Mikulášův rozkaz kdysi zazdíval. S nimi pak uprchla do vesničky u Mladé Boleslavi, kde se náhodou setkala opět s panem Mikulášem.

13. O RYTÍŘÍCH HEŘMANECH

Kostel v Kostelci u Heřmanova Městce je znám svou starou freskovou výzdobou. V přebystáří je nástěnná malba devíti klečících rytířů ve zbroji s meči a štíty, ale bez helmic. Na štítě každého z nich je vymalován leknínový list, znak rytířů Heřmanů. Tváře všech, zarostlé plnovousem, jsou pokorně, jakoby v modlitbě obráceny k oltáři. Nad malbou je nápis: rod urozených a statečných rytířů Heřmanů. K malbě pocházející ze 16. století se vztahuje stále živá a literárně neustále opakovaná pověst.

Na tvrzi v Mrdicích žil se svou rodinou rytíř Heřman. Jeho statek ležel na pozemcích, které se tak dosud jmenují, mezi Klešticemi a Heřmanovým Městcem. Měl dvanáct synů, které sám vychovával. Když synové dospěli a jejich rodiče odešli na věčnost, přestal se jim líbit klidný život a dali se na loupeživé řemeslo. Přepadali cestující na okolních cestách a silnicích a obírali je o peníze i o zboží. Když loupeži přibývalo, vyslal král proti nim trestnou výpravu.

Heřmani věděli, že by se sami neubránili. Poslali proto po potoku, který městem protéká leknínový list jako znamení pro své sousedy a přátele, že potřebují nutně jejich pomoc. Ti smysl znamení pochopili a přitáhli k Městci. Chystali se na královské zaútočit zvenku, zatímco se Heřmani připravovali na výpad z města. Za této situace královští poznali, že nic nezmohou a odtáhli. Na památku toho, že z leknínu vzniklo v královském vojsku leknutí neboli úlek, přijali Heřmani leknínový list za své erbovní znamení.

A pak se loupilo znovu a královské vojsko muselo zasahovat podruhé. Tentokrát pokořilo napřed sousedy a potom teprve přitáhlo k Městci. Když Heřmani viděli, že je zle a že se neubrání, utíkali podzemní chodbou, která vedla k jejich druhé tvrzi v Kostelci. Ale královští dobyli i Kostelec, Heřmany v chodbě dostihli a všechny je pobili.

Heřmani nenašli pokoj ani po smrti. Obraz jejich klečících postav se objevil na stěně kostela a je tam dosud. Pokusy o jeho zabíjení byly vždy marné. Rytíři tam prý musí klečet tak dlouho, až dojdou odpuštění.

Erbovní znamení leknínového listu zdědili po Heřmanech heřmanoměstečtí měšťané. Používali ho na své pečeti a císař Rudolf II. jim v roce 1579 majestátem potvrdil, aby ho tak jako dříve používali za svůj znak a svou pečeť, a aby směli pečetit listiny zeleným voskem. Znakem města je od pradávna štít modré barvy a v něm uprostřed zelený leknínový list s lodyhou vyrůstající zespodu štítu a stáječící se kolem po jeho levé straně.

Ke znaku leknínového listu se v současné době přihlásila i obec Kleštiny. V roce 1996 jí udělil Parlament České republiky znak, který má v červenozlatě polceném štítě vpravo stříbrné lekno a vlevo modrý hrozen.

14. O RAŠKOVICKÝCH JEZÍRKÁCH

Raškovická jezírka, jak se říká zdejším zatopeným lomům, připomínají dávnou slávu těžby kamene na výrobu výtečných mlýnských kamenů. Největší z nich s nejstrmějšími stěnami je ve vsi přímo u silnice nedaleko zvonice a křížku. Pro svou polohu se nazývá Návesní skála. V roce 1750 ji náhle zatopila voda a ukončila tak staletou, od 15. století známou těžbu. Na strmých skalních stěnách se uchytila křoviska, kolem vyrostly stromy, ale smutného a pochmurného dojmu se již opuštěný lom nezbavil. Na pokraji lesa za osadou je jiná zatopená tůň, které se říká Bezedná. Kolem jezírek vede turistická označená cesta. Brzo po zaplavení a zániku lomů se zde přihodila tragická nehoda, na kterou se dosud mlhavě vzpomíná ve vyprávění a pověstech.

Jednoho letního večera se vracel pan vrchní správce z nedalekého panství v Cholticích z úředního jednání v krajském městě Chrudim. Kočár řídil panský kočí Právě, když přijížděli k zatopeným lomům, přihnala se prudká letní bouřka. Od západu se hnaly husté mraky, rychle se setmělo, lilo jako z konve a blesk byl stíhán bleskem. Koně zneklidněli a kočí dostal strach. Prosil pana vrchního, aby na chvíli, než se přežene bouře, cestu přerušil a schovali se v některé chalupě. Ale pan vrchní spěchal domů a nechtěl o zastávce ani slyšet. Nakonec převzal řízení koní sám, aby kočímu ukázal, že se nebojí. Ale přecenil své síly. Koně byli již dost zneklidněni bouřkou a hned poznali, že je řídí někdo jiný, než na koho jsou zvyklí. Na pobídky k rychlejší jízdě příliš nereagovali. To pana vrchního rozzlobilo. Práskl po nich bičem a rozzlobeně se rozkřikl: „Hrom aby do těch potvor uhořel“. Nejbližší blesk sjel z mraků v jejich těsné blízkosti. Koně se splašili a neovladatelně se řítily k jezírku. Kočí se zachránil tím, že z kočáru vyskočil. Koně, kteří se i s kočárem hnali bezhlavě dopředu, nemohlo již nic zastavit. Celé spřežení i s panem vrchním skončilo šílenou jízdou pádem ze skalního břehu do jezerní hlubiny.

Krátce nato se bouře utišila a jen drobný dešť připomínal prudkou přeháňku. Z okolních vesnic přišli lidé s háky, bidly a lucernami a pátrali celou noc po kočáru a panu vrchním, ale

marně. Ani v dalších dnech, ani kdykoliv později ho nenašli. Jen prý ve výroční den neštěstí se vynoří z jezírka na krátkou chvíli jen oj kočáru.